

จะทำอย่างไร? เมื่อสังคมคาดหวัง ต่อบทบาทของ ผู้สอบบัญชี เพิ่มขึ้น

เมื่อมีการปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชี ก็มักเกิดคำถามตามมาเสมอว่า ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชี ต้องทำอะไรเพิ่มเติมหรือไม่ สำหรับ TSA 250 ที่ปรับปรุงล่าสุดนั้นต้องการตอบโจทย์ภาคประชาสังคมจึงเปิดช่องให้เราแจ้งต่อหน่วยงานที่กำกับการณ์การปฏิบัติตามกฎหมายเมื่อเราพบการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและเห็นว่าเหมาะสมกับสถานการณ์ เมื่อฟัง ๆ ดู ก็พอเข้าใจในวัตถุประสงค์ แต่หากเกิดปัญหาขึ้นจริง ๆ เราจะทราบได้อย่างไรเมื่อไรที่เราต้องแจ้ง และถ้าไม่แจ้งเราจะกลายเป็นจำเลยของสังคมไหมถ้าเกิดผลเสียหายรุนแรงคงต้องวิเคราะห์ เพื่อหาคำตอบกันไปว่า ความรับผิดชอบของเราอยู่ตรงไหน?

หากพูดถึงความรับผิดชอบ เป็นที่เข้าใจกันว่าผู้บริหารมีหน้าที่บริหารธุรกิจให้ได้กำไรสูง ๆ รวมทั้งต้องกำหนดวิธีการที่ทำให้กิจการดำเนินการภายใต้กฎหมายและข้อบังคับที่กำหนดไว้สำหรับกิจการได้อย่างครบถ้วนถูกต้อง แต่สิ่งที่คิดวางแผนไว้จะประสบความสำเร็จระดับไหนยังต้องอาศัยหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งในส่วนนี้กับบัญชีและผู้สอบบัญชีเข้ามามีบทบาทไม่น้อย ในครั้งนี้จะขอขยายความเฉพาะส่วนของผู้สอบบัญชีตามที่ระบุไว้ใน TSA 250 (ปรับปรุง) ก่อนนะคะ ซึ่งยังคงหลักการเดิมอันสำคัญที่ว่าผู้สอบบัญชีรับผิดชอบทางการเงินโดยรวมปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริง เป็นเหตุให้กระบวนการตรวจสอบต่าง ๆ ถูกร้อยเรียงขึ้นจนกลายเป็นกลไกสำคัญที่สร้างความถูกต้องให้กับงบการเงินและช่วยกระตุ้นประสิทธิภาพของวิธีการที่ผู้บริหารกำหนดขึ้น

ก่อนอื่น เราต้องคิดถึงกฎหมายที่กิจการจะต้องปฏิบัติตามตั้งแต่เริ่มจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทไปจนกระทั่งจดทะเบียนเลิกกิจการ ซึ่งคงต้องใช้พลังขั้นสุดเลยทีเดียว เพราะทั้งจำนวนของกฎหมายที่มากมาย อีกทั้งยังต้องผลงกับข้อบังคับและเงื่อนไขตามกฎหมายที่มีรายละเอียดปลีกย่อยหยาบหยาบ ดังนั้น ในช่วงการวางแผนการตรวจสอบจึงสำคัญมากที่เราต้องสอบถามผู้บริหาร หาข้อมูล และพิจารณาให้ชัดว่า

- กฎหมายและข้อบังคับอะไรที่ใช้สำหรับกิจการบ้าง และกฎนั้นมีผลกระทบต่อตรงกับการแสดงตัวเลขและการเปิดเผยในงบการเงินหรือไม่
- กิจการมีวิธีการอย่างไร ที่ทำให้สามารถปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับได้อย่างครบถ้วนถูกต้อง

แล้วออกแบบและทำการตรวจสอบที่เหมาะสมจากความเข้าใจในข้อมูลที่ได้ และในกรณีที่พบข้อสงสัยว่ามีการไม่ปฏิบัติตามใด ๆ ก็ต้องลงลึกในรายละเอียดตามแต่ละสถานการณ์ โดยเพิ่มเติมกระบวนการตรวจสอบเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงก่อนที่จะให้ข้อสรุปว่าการไม่ปฏิบัติตามดังกล่าวส่งผลกระทบต่องบการเงินและการแสดงความเห็นอย่างไร อีกทั้งต้องตัดสินใจว่าจะสื่อสารเรื่องนี้ให้ใครทราบบ้าง รวมถึงจะต้องถอนตัวจากงานสอบบัญชีหรือไม่

สำหรับการตรวจสอบงบการเงินที่รอบบัญชีเริ่มในหรือหลังวันที่ 15 ธันวาคม 2561 ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือ งบปี 2562 นอกจากเราต้องอิงกรอบการทำงานตาม TSA 250 (ปรับปรุง) ที่อธิบายไว้ข้างต้น หากมีกฎหมายหรือข้อบังคับกำหนดหรือให้สิทธิผู้สอบบัญชีในการรายงานการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายไว้ละก็ เราก็สามารถสื่อสารข้อสรุปจากการตรวจสอบของเราให้หน่วยงานกำกับให้สิทธินั้นได้เลย อันนี้เป็นช่องทางใหม่ที่เปิดไว้ เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างหน้าที่ในการรักษาความลับต่อลูกค้าและการรักษาผลประโยชน์ต่อส่วนรวมที่ถูกคาดหวังจากภาคประชาสังคม

เมื่อมองในทางปฏิบัติ กฎหมายที่ใช้สำหรับกิจการโดยทั่วไป เช่น ประมวลแพ่งและพาณิชย์ ระเบียบการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจต่าง ๆ ประมวลรัษฎากร พระราชบัญญัติการบัญชี หรือพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ฯลฯ จะมีทั้งหมดที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการกำหนดจำนวนเงินและการเปิดเผยข้อมูลที่มีสาระสำคัญในงบการเงิน (Direct effect) และส่วนที่ไม่มีผลกระทบโดยตรงแต่การปฏิบัติตามเป็นพื้นฐานในการดำเนินธุรกิจหรือเพื่อหลีกเลี่ยงค่าปรับที่มีสาระสำคัญ (Indirect effect) เราต้องให้ความสำคัญทั้งสองส่วนนะคะ เพียงแต่ส่วน Indirect effect วิธีการตรวจสอบจะถูกจำกัดมากกว่าอาทิเช่น ตรวจสอบเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจ เป็นต้น

อีกเรื่องที่น่าสนใจ คือ การสังเกตถึงข้อบ่งชี้การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับ เป็นจุดที่ต้องใช้ทักษะขั้นเทพ เพราะต้องวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลกัน ต้องมองให้รอบจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลการทดสอบระบบควบคุมภายในเรื่องการจ่ายค่าจ้างแรงงานรายวันพบว่าเก็บเอกสารหลักฐานประวัติคนงานรายวันไม่เรียบร้อย จะถือว่าเป็นข้อบ่งชี้ได้ไหมนะ อันนี้ต้องใช้ดุลยพินิจวิเคราะห์ข้อมูลและองค์ประกอบต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น ค่าจ้างแต่ละเดือน

ไม่สอดคล้องกับข้อมูลกำลังการผลิต ประมาณว่าสัดส่วนของค่าจ้างเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 แต่สัดส่วนกำลังการผลิตที่เพิ่มขึ้นแค่อ้อยละ 3 ทั้งที่อัตราค่าจ้างไม่ได้ปรับเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด รวมทั้งจากการสังเกตตอนไปตรวจนับสินค้าเห็นคนงานส่วนใหญ่พูดภาษาพม่า เมื่อติดตามเอกสารการจ่ายอาจพบว่าเป็นแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย เรื่องใหญ่เสียแล้วสิ ออเจ้า!!!

ก่อนอื่นผู้สอบบัญชีอย่างเราอาจแจ้งให้ผู้บริหารรับทราบและดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง อาจจะอยู่ในรูปแบบของ management letter ก็ได้ แต่ถ้าสมมติว่าถึงขั้นสุดท้าย ออเจ้ายังดึงดันไม่แก้ไขเราจะทำอย่างไรต่อไป...เริ่มคิดหนัก จริง ๆ แล้วเราแสดงความคิดเห็นอย่างมีเงื่อนไขในประเด็นนี้ได้ ส่วนจะต้องรายงานต่อหน่วยงานกำกับดูแลโดยตรงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่ามีกฎหมายใดให้สิทธิในการรายงานไว้มั๊ย และที่สำคัญควรขอคำปรึกษาจากที่ปรึกษากฎหมายก่อนการรายงาน

สำหรับวันนี้ คิดว่าสมาชิกทุกท่านคงพอได้ Idea กันแล้ว จะขอ Share เพียงเท่านี้ก่อน ท่านใดอยากลงลึกในรายละเอียดขอเชิญมาร่วมสัมมนา “รู้ประเด็นปรับ จับประเด็นเปลี่ยน ใน TSA 250 (ปรับปรุง)” โดยรายละเอียดงานสัมมนาและการเปิดรับสมัครสามารถติดตามได้ที่เว็บไซต์ของสภาวิชาชีพบัญชี U:K:

บทความเรื่อง “จับกระแสความเคลื่อนไหวของมาตรฐานการสอบบัญชี”

• FAP Newsletter Issue 55 | July 2017

ประกาศสภาวิชาชีพบัญชี ที่ 13/2561 เรื่อง มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 250 (ปรับปรุง) การพิจารณากฎหมายและข้อบังคับในการตรวจสอบงบการเงิน

โดย.. นางสาวรุณีย์ พลาจรศักดิ์
คณะอนุกรรมการด้านมาตรฐานการสอบบัญชี
และเทคนิคการสอบบัญชี

